

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Збірник матеріалів

**XXVIII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

24 лютого 2026

Київ 2026

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. Т.В. МАРЕНИ, Київ: МДУ, 2026. с. 353

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 9 від 25 лютого 2026 року)

Редакційна колегія:

Голова Марена Т.В., в.о. ректора МДУ, кандидат економічних наук, доцент;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Демидова Ю.О., проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 24 лютого 2026 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методик викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

© Маріупольський державний університет, 2026

Юлія Сабадаш,
доктор культурології, професор, завідувач кафедри культурології,
Маріупольський державний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОДЕЛІ КУЛЬТУРОЛОГІЇ

Розглядати перспективи розвитку української моделі культурології, досить важко, оскільки – ще в середині 90-х років минулого століття теоретичний простір цієї науки знаходився у досить тривкому стані. Це стосується як науково-дослідницьких досягнень, так і «виборювання» культурологією прав на навчальну дисципліну.

Упродовж 20-х років ХХІ століття, коли українські терени опинилися на складному історичному зламі, розвиток гуманітарної сфери вимушений розвиватися в доволі драматичних умовах. Це зауваження стосується і науково-дослідницьких установ, і університетського середовища, і літературно-мистецької діяльності. Адже війна, яку вимушена вести Україна, докорінно змінює саме гуманітарну сферу – йдеться і про тих, хто цю сферу створює, і про тих, хто нею користується.

Серед проблем, що сьогодні вирішуються культурологами, й вирішуватимуться протягом значного часу в майбутньому, це подальший деталізований аналіз міжнаукової сутності культурології як науки. У цьому напрямі вже проведена значна робота, проте навіть усе зроблене не вичерпує низки важливих аспектів.

У найближчі роки вкрай необхідно продовжити дослідницьку роботу на теренах «культурологія – психологія» та «культурологія – соціологія». З формальної точки зору, і психологія, і соціологія заявлені як науки, що повинні мати власні сегменти в фундаменті предмету культурології. Окрім таких, дещо декларативних заяв, виявлення реальних «зон перехрестя» цих двох наук з культурологією до сьогодні не проведено, а це впливає як на глибину, так і на якість осмислення цілої низки проблем, з'ясування яких лежить у просторі, сформованому перехрестям «культурологія – психологія – соціологія».

Доволі суперечливими є і процеси, що відбуваються між культурологією та мистецтвознавством. Ця «суперечливість» обумовлена структурною специфікою мистецтвознавства, що має три складові, а саме: історія мистецтва, теорія мистецтва, художня критика. У контексті означеного, історія мистецтва знаходиться у просторі історії культури. На нашу думку, ця структурна частина мистецтвознавства доволі успішно взаємодіє з культурологією, доповнюючи й допомагаючи одна одній у вирішенні складних або суперечливих дослідницьких проблем. Показово, що хисткими є спроби взаємодії теорії мистецтва та художньої критики з культурологією. При спробах такої взаємодії чітко

простежуються зони розмежування цих сфер гуманітарного знання, адже автори, як правило, наголошують, що йдеться про мистецтвознавчий підхід, чи естетичний аспект, принципово виокремлюючи самостійність культурологічного контексту.

Наступний блок «теоретичних перспектив» української культурології пов'язаний з проблемою понятійно-категоріального забезпечення культурології як гуманітарної науки. Цією проблемою гуманітарії активно займаються від 90 – 2000-х років, проте означена проблема продовжує залишатися відкритою. Якщо, так би мовити, перший рівень дослідницького процесу на теренах культурології володіє понятійно-категоріальним забезпеченням, то цей «запас» не задовольнить науку, яка намагається активно розвиватися.

Помітною науковою новизною позначена розробка тематичного блоку «культурологія – національна ідентичність», а саме: історична пам'ять, менталітет, феномен «комеморації».

Позитивними виявилися перші спроби представити порівняльний аналіз «культурологія – мистецтвознавство» та «культурологія – творчість». Специфічною ознакою порівняльного аналізу – в обох випадках – виступила історія культури, від традицій якої відштовхувалися дослідники. Оскільки упродовж багатомісячної історії, передусім, європейської культури був напрацьований певний багаж, що – завдяки спадкоємності – приводить до новаторства, такий теоретичний рух вкрай важливий і може позитивно позначитися на розгляді інших проблем. На нашу думку, вже найближчим часом було б доцільним поглиблено вивчити феномени самопізнання, самовираження, самоідентифікації, використовуючи засади культурологічного аналізу. При цьому, самотність трьох означених психофізіологічних станів слід аналізувати, враховуючи три види творчості, а саме: наукову, художню й технічну.

Теоретично перспективним для української моделі культурології виступить логіка розвитку метамодернізму, оскільки саме на вітчизняних теренах на початку ХХ століття сформувалася самотність й доволі виразна естетика авангардизму. Специфіка українського авангардистського руху, який активно розвивався між 1914 – 1937 роками, полягає в охопленні доволі широкого кола різних видів та жанрів літературно- мистецької творчості. Поезія (М.Семенко, Г.Шкурпій, О.Влизько), живопис (О.Богомазов, М.Бойчук, В.Пальмов, А.Петрицький), скульптура (О.Архіпенко), театр (Л.Курбас).

Ще одним простором для формування теоретичних перспектив задля утвердження правомочності існування української моделі культурології може виступати інтерес сучасної гуманістики до створення підстав задля становлення нових форм чуттєвості.

У проекції часу, стають очевидними ті зусилля, які ідеологи нових культурних форм, починаючи від постмодернізму, докладають до розширення засобів впливу на почуттєву природу людини. З теоретичного погляду, означена теза підкріплюється актуалізацією питань

«низової естетики» та «гастики», а з практичного, всіляка підтримка нових мистецьких форм, включення природи в структуру художніх творів, неймовірні зусилля щодо технізації мистецтва включно з експериментами його (мистецтва – Ю.С.) роботизації.

Усе означене повинно актуалізувати як «зовнішні», так і «внутрішні» чуття людини, спрямовуючи їх на «розширення простору чуттєвості». Сама постановка питання про можливість створення нової чуттєвості відкриває, подекуди, доволі несподівані теоретичні перспективи не стільки перед культурологією, скільки перед культурою і такою гуманітарною наукою як педагогіка. Реалізація програми «нової чуттєвості» потребуватиме авторського мистецтва, представники якого допомагатимуть культурологам і педагогам поступово формувати систему дошкільної та шкільної освіти, залучати нову спеціалізацію в університетську освіту.

Постійної уваги потребує історія української культури. За роки незалежності на теренах цього теоретичного блоку культурологія має очевидні здобутки, що стали наслідком систематизованої, кропіткої роботи. Проте, вивчення історії української культури має і свої перспективи. На нашу думку, це стосується, по-перше реконструкції української культури часів війни, з деталізованою фіксацією знищених пам'ятників, архітектурних споруд, фондів бібліотек, а по-друге, продовження дослідницької роботи щодо заповнення «білих плям» у персоналізованій історії української культури часів репресій (1934 – 1937) та переслідувань в умовах радянської влади.

Відтак, перспективи до подальшого розвитку української моделі культурології, безперечно, існують, а це спонукає кожного вітчизняного культуролога до напруженої дослідницької роботи.

Ірина Сікорська,
доцент кафедри культурології,
Маріупольський державний університет

ЯК КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО СПРИЯЮТЬ МІЖКУЛЬТУРНОМУ ДІАЛОГУ В КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРНОГО РОЗМАЇТТЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Культура і мистецтво відіграють фундаментальну роль у розвитку міжкультурного діалогу в умовах зростаючого культурного розмаїття європейських країн. Європейський